

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

2023-03-16

Bedömningsstöd till checklistan

Fråga 1 och 2 i checklistan är ”sorteringsfrågor”. Svara på dessa först och gå därefter vidare med fråga 3 och framåt för de verksamheter som faller ut efter sorteringen.

1. Är tillståndet tidsbegränsat?

Ange svar *ja* eller *nej* i denna kolumn för samtliga verksamheter innan övriga frågor i checklistan besvaras. Gör en första sortering så att verksamheter utan tidsbegränsning hamnar överst. Verksamheter med tidsbegränsade tillstånd prioriteras inte för den fortsatta kartläggningen. Inget hindrar att tillsynsmyndigheter ändå tar med enskilda verksamheter i kartläggningen om det finns tydliga indikationer på att verksamheter har en problematisk påverkan.

2. Är tillståndet äldre än 10 år?

Ange svar *ja* eller *nej* i denna kolumn för verksamheter som inte har tidsbegränsade tillstånd innan övriga frågor besvaras. Sortera därefter tabellen så att alla verksamheter med *ja* kommer först. Fortsatt arbete med checklistan görs endast för verksamheter som har tillstånd äldre än 10 år.

Ja: Tillståndet är äldre än 10 år (från att grundtillståndets vann laga kraft).

Nej: Tillståndet är inte äldre än 10 år. Dessa verksamheter prioriteras inte att ingå i kartläggningen.

Kommentar:

Observera att omprövningspunkterna 2-12 i 24 kap. 5 § miljöbalken gäller oavsett tillståndets ålder. Om tillsynsmyndigheten har uppmärksammat att det finns starka skäl att ompröva tillståndet enligt någon av dessa punkter har myndigheten en skyldighet att ansöka om omprövning. Notera även skyldigheten enligt 1 kap. 13 § miljötillsynsförordningen att underrätta Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och länsstyrelsen om förhållanden som kan vara skäl för ett förbud, återkallelse eller en omprövning av tillståndet.

3. Kan förbättringar uppnås med ny process- eller reningsteknik?

Om det finns ny process- eller reningsteknik etablerad på marknaden som kan minska olägenhet ur hälso- eller miljösynpunkt från verksamheten så kan det vara skäl för tillsynsmyndigheten att ansöka om nytt villkor för verksamheten. Att tekniken benämns som ny betyder inte att den ska vara ny i den bemärkelsen att den har uppfunnits först efter det att tillstånd meddelats. Den kan mycket väl ha varit känd när tillstånd meddelades men ha varit för outvecklad eller för dyr för att användas. Tillsynsmyndigheten behöver göra en översiktlig rimlighetsbedömning, står kostnaden för annan teknik i proportion till den nytta som kan åstadkommas. Notera att verksamhetsutövaren har bevisbördan och ska kunna ge underlag för bedömningen.

BAT-slutsatserna kan vara ett underlag för tillsynsmyndigheterna för att bedöma om det finns ny process- eller reningsteknik och vilken miljöförbättring den kan medföra. Detta gäller för slutsatser som omfattar den huvudsakliga industriutsläppsverksamheten men även för eventuella sidoverksamheter (och horisontella) slutsatser. BAT-slutsatser med utsläppsvärden (BAT-AEL) blir bindande som begränsningsvärden för verksamheten men slutsatser utan utsläppsvärden är inte direkt bindande på samma sätt. Här ska tillsynsmyndigheten för dessa slutsatser i stället bedöma utifrån hänsynsreglerna i miljöbalken, hur anläggningen presterar miljömässigt jämfört med de rekommenderade teknikerna i BAT. Det finns inget krav för verksamheten att använda just de tekniker som beskrivs i BAT-slutsatsen så länge som miljöprestandan är densamma. Förutom tekniker kan det även röra sig om förbrukningsvärden (konsumtionsvärden) vid användning av energi och vatten. Om tillsynsmyndigheten bedömer att anläggningen inte uppfyller hänsynsreglerna med beaktande av gällande BAT-slutsatser och frågan är låst genom tillståndets rättskraft kan det bli aktuellt för tillsynsmyndigheten att ansöka om omprövning. Se [Vägledning om industriutsläppsbestämmelser \(naturvardsverket.se\)](http://Vagledning_om_industriutslappsbestammelser_(naturvardsverket.se))

Svar på frågan kan vara *ja*, *kanske* eller *nej*.

4. Orsakar verksamheten en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts?

För omprövningsgrund enligt 24 kap 5 § 5 miljöbalken bör det räcka att man kan konstatera att villkoren borde ha fått en annan utformning om aktuell olägenhet hade förutsetts. Någon försumlighet förutsätts inte hos verksamhetsutövaren. Kopplat till denna omprövningsgrund får tillståndsmyndigheten enligt 24 kap. 5 § andra stycket även besluta om åtgärder som behövs för att förebygga eller minska olägenheter för framtiden. Det kan till exempel röra sig om efterbehandling. Naturvårdsverket tolkar att denna omprövningsgrund, jämfört med de övriga omprövningsgrunderna, ger ett större utrymme att ta in frågor som har legat utanför vad som tidigare har prövats i domen eller beslutet. Omprövningsgrunden kan därmed sägas utgöra en säkerhetsventil. Om olägenheten hade uppmärksammats i ansökan eller miljökonsekvensbeskrivningen finns skäl att tro att frågan skulle ha reglerats genom villkor. Noteras bör också att om olägenheten kan anses vara väsentlig kan återkallelse av tillståndet vara aktuellt enligt 24 kap. 3 § miljöbalken.

Naturvårdsverket bedömer att problemet med olägenheten bör vara aktuell eller återkommande. I definitionen av miljöfarlig verksamhet i 9 kap. 1 § miljöbalken anges som exempel på vad som kan ge upphov till olägenheter bl.a. utsläpp, förorening av mark, luft och vatten samt användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som medför olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus, joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande.

Frågan besvaras med *ja* eller *nej*.

Ett *ja* i checklistan innebär att tillsynsmyndigheten redan är uppmärksam på att det finns olägenhet av betydelse genom befogade klagomål eller annan tillsyn samt att denna olägenhet inte har beaktats i prövningen.

Kommentar:

Ifall olägenheten inte förutsågs så har den inte heller direkt prövats i domen eller beslutet vilket gör att man i normalfallet bör kunna använda tillsynsriparande för att ställa nödvändiga krav. Undantaget är om de försiktighetsmått som måste till har en tydlig koppling till, och påverkar, något som har prövats t.ex. anläggningens utformning, teknik, utsläpp mm. Även ifall mer ingripande eller komplexa åtgärder behöver komma till stånd ligger omprövning närmare tillhands. I samband med omprövning kan också bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning ändras.

Tillsynsmyndigheten har även möjlighet att ansöka om att tillståndsmyndigheten återkallar tillståndet med stöd av 24 kap. 3 § 3 miljöbalken, om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tilläts. Återkallelse förutsätter att det inte är möjligt att komma tillrätta med olägenheten genom annan utformning av villkoren.

5. Har förhållandena i omgivningen ändrats väsentligt så att störningar från verksamheten inte bör tålas i samma utsträckning som tidigare?

Alla förhållanden i omgivningen som har ändrats väsentligt och som medför att störningarna eller påverkan från viss verksamhet för framtiden inte bör tålas i samma utsträckning som tidigare kan utgöra grund för omprövning. Efter tillståndsbeslutet kan det ha tillkommit utsläpp från andra industrier eller anläggningar i samma vattenområde. Riskerna för människors hälsa och miljön kan därmed ha ökat på grund av att mängden föroreningar ökat eller på grund av att effekten av föroreningarna har blivit kraftigare genom samverkan mellan olika förorenande ämnen. På motsvarande sätt kan ett minskat vattenflöde i recipienten sommartid på grund av klimatförändringen medföra en högre koncentration av föroreningar. Omgivningen kan ha blivit känsligare för störningar eller för påverkan av verksamheten, till exempel genom att bostadsbebyggelse kommit nära gamla industriablateringar. Att verksamhetsutövaren motsatt sig sådan bebyggelse lär inte hindra att bestämmelsen tillämpas.

Möjligheterna att meddela skärpta villkor i fråga om omgivningsbuller på grund av att det tillkommit nya bostäder i omgivningen sedan tillstånd gavs begränsas dock av 24 kap. 6 § miljöbalken.

Tillståndsmyndigheten får inte skärpa villkor om buller om

1. bostaden ingår i ett område med detaljplan eller omfattas av ett bygglov enligt plan- och bygglagen (2010:900) och det i planbeskrivningen till planen eller i lovet har angetts beräknade bullervärden, och
2. omgivningsbullret från verksamheten inte överskrider dessa värden.

Frågan besvaras med *ja* eller *nej*.

Ett *ja* i checklistan innebär att tillsynsmyndigheten har kännedom om att omgivningen har ändrats väsentligt och att störningar har uppstått eller kan befaras uppstå med anledning av det.

6. Har det framkommit säkerhetsrisker med anläggningen som är av betydelse?

En omprövning får ske för att förbättra en anläggnings säkerhet. Det är rimligt att anta att behovet av omprövning förutsätter att en säkerhetsrisk av någon betydelse har uppmärksamats. Behovet av omprövning kopplar till att själva anläggningen behöver ändras t.ex. nya tekniska skydd som invallningar och barriärer, ändrad processteknik etc. Alltså inte enbart en fråga om förbättrade rutiner eller något som kan hanteras genom ett anmälningsförfarande om ändring.

Exempel på säkerhetsrisker är brand, explosionsrisk, avsaknad av barriärer för att förhindra spridning av farliga kemikalier till omgivningen etc. Verksamheter som har risker av denna karaktär torde ofta omfattas av SEVESO-lagstiftningen. Framkomna risker kan därför ha identifierats i samband med Sevesotillsynen. När tillsynen av den tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheten, som tillika utgör en SEVESO-anläggning, är överlåten till kommun är därför en god myndighetssamverkan av stor vikt.

Naturvårdsverket anser att säkerhetsrisker som kopplar till ett förändrat klimat behöver uppmärksammas och att de också kan föranleda behov av nya eller ändrade villkor ifall anläggningens specifika placering gör att anläggningens säkerhet påtagligt har försämrats på grund av ökad risk för översvämning, ras, skred eller erosion. Klimatförändringarna i största allmänhet inte är tillräcklig grund för omprövning. Det behöver finnas underlag och riskbedömningar som konkret kan kopplas till anläggningens säkerhet.

Frågan besvaras med *ja*, *kanske* eller *nej*.

Ett *ja* i checklistan innebär att det finns en känd säkerhetsrisk som kopplar till anläggningens teknik eller utformning eller brist på sådan.

Ett *kanske* innebär att det är troligt att anläggningens säkerhet har brister men frågan behöver utredas.

7. Är ställd säkerhet otillräcklig?

Saknas säkerhet?

Tillståndsmyndigheten får i samband med prövningen besluta om att säkerhet ska ställas för avhjälpan av en miljöskada och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Krav på säkerhet kan inte riktas mot stat, kommuner, regioner och kommunalförbund. Obligatoriskt krav på säkerheter gäller för täktverksamhet (9 kap. 6 e § MB), deponering av avfall (15 kap. 35 § MB) och geologisk lagring av koldioxid (15 kap. 27 § miljöbalken).

Om verksamheten saknar villkor om säkerhet men tillsynsmyndigheten bedömer att en sådan behöver ställas kan tillsynsmyndigheten ansöka om omprövning tio år efter det att tillståndet meddelats. Ett exempel på skäl för ansökan är att tillsynsmyndigheten har identifierat att en miljöskada eller andra återställningsåtgärder kommer att kvarstå om verksamheten går i konkurs eller upphör och att kostnaderna för återställande kan antas överstiga fastighetens värde efter det att återställningsåtgärderna har genomförts.

Om det finns ett behov av att säkerhet ställs gå till punkt 10 *Övrigt skäl till att villkoren inte är tillräckliga* och ange det där.

Är säkerheten otillräcklig?

Den omprövningsgrund som frågan i checklistan närmast kopplar till är 24 kap. 5 § punkt 12, *om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 35 eller 37 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.* Denna omprövningsgrund handlar således om befintliga verksamheter med bestämmelse om att ställa säkerhet.

För de verksamheter som har en säkerhet är det tillsynsmyndighetens uppgift att fortlöpande bedöma om säkerheten är tillräcklig för sitt syfte. Att beräkna säkerheter är dock tämligen komplicerat och flera olika metoder har tillämpats över tid. Generellt bör tillsynsmyndigheten vara särskilt uppmärksam på äldre beslut om säkerheter. Naturvårdsverket anser att den bedömning som tillsynsmyndigheten gör av säkerhetens storlek i detta sammanhang inte är en fråga om detaljer utan fråga om den ställda säkerheten tydligt avviker från att vara betryggande i förhållande till vad den behöver täcka. Nedanstående frågor kan användas som stöd för bedömningen.

- Vad avser säkerheten att täcka? (se tillståndet)
- Vilken säkerhet har ställts? (belopp)
- Har säkerheten utformats så att indexuppräknings sker löpande?
- Har kostnadsutvecklingen medfört att säkerheten har urholkats?
- Har nya uppgifter tillkommit som pekar på att omfattningen av efterbehandling eller återställelse är mer än vad som antogs i prövningen?
- Vad uppskattas återställningsarbetet kosta? (vid behov inhämtas underlag från verksamhetsutövaren)

Svar på frågan om säkerheten är otillräcklig kan vara *ja*, *kanske* eller *nej*. Lämna tom ruta om ej relevant för verksamheten.

Ett *ja* i checklistan innebär att det finns mycket som talar för att säkerheten kan komma att anses som otillräckliga.

Ett *kanske* innebär att ställd säkerhet skulle kunna vara för liten men att ytterligare underlag behövs för bedömningen.

Ett *nej* betyder att säkerheten inte kan anses vara otillräcklig.

8. Har verksamheten med någon betydelse bidragit till att en miljö kvalitetsnorm inte följs?

Det är generellt en viktig uppgift för tillsynen att granska hur en verksamhet påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna. Detta görs främst med stöd av underlag som verksamhetsutövaren har eller behöver ta fram. Grunden är verksamhetsutövarens egenkontroll som i enskilda fall kan behöva utvecklas för att motsvara kunskapskravet. Tillsynsmyndigheten behöver då, om motiverat, ställa krav på kompletterande kontroll och undersökningar.

Nedanstående resonemang avser i första hand miljö kvalitetsnormerna för vatten, direkta eller indirekta utsläpp av ämnen till hav, sjö eller vattendrag. För miljöfarliga verksamheter som ligger i anslutning till en grundvattenförekomst kan ett motsvarande resonemang föras, varvid grundvattenförekomstens kemiska status beaktas i relation till den aktuella verksamhetens påverkan. Checklistan avser miljöfarlig verksamhet men inget hindrar att även vattenverksamhet kopplat till den miljöfarliga verksamheten tas med. Då ingår även påverkan på kvantitativ status.

Miljöfarliga verksamheter har sällan en medverkan av betydelse till att en miljö kvalitetsnorm för luft inte följs. Faktiska överskridande av miljö kvalitetsnormer för luft är i princip endast orsakade av luftföroreningar från fordonstrafik.

För att omprövningsgrunden *med någon betydelse medverkat till att en miljökvalitetsnorm inte följs* ska vara aktuell räcker det inte med en risk för överträdelse. Normen ska faktiskt ha överskridits och det ska till någon del ha berott på verksamheten. Kopplat till miljökvalitetsnormerna för vatten handlar det om utsläpp av näringsämnen eller andra ämnen som påverkar vattenförekomstens ekologiska och kemiska status. Utsläpp från verksamheten kan vara såväl punktutsläpp som diffusa utsläpp till recipient. Hur stor verksamhetens bidrag till överskridandet av normen behöver vara är oklart men det kan inte vara fråga om ett försumbart eller ringa bidrag storleksmässigt jämfört med övrig påverkan på vattenförekomsten. Recipientens storlek och sårbarhet är därför av betydelse för bedömningen. Tillsynsmyndigheten behöver därför ha koll på vilken eller vilka vattenförekomster som belastats av verksamheten, deras status samt kritiska kvalitetsfaktorer. Dessa uppgifter finns samlad i VISS.

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram ett flertal vägledningar samt en checklista som kan vara stöd i arbetet. Även Miljösamverkan Sverige har tagit fram handläggarstöd som är relevanta. SGU har vägledningar om grundvatten. Länkar till några av dessa finns under rubriken *Övrigt stöd för tillsynen*.

Frågan besvaras med *ja* eller *nej*.

Ett *ja* i checklistan innebär; 1) Att det finns en miljökvalitetsnorm som är överskriden. 2) Att verksamhetens bidrag till överskridandet inte kan anses vara obetydligt.

Ett *nej* innebär att verksamheten inte direkt kan knytas till att en miljökvalitetsnorm har överskridits. Verksamheten kan dock genom utsläpp av ämnen antingen försvåra att miljökvalitetsnormen nås eller ge ett ringa bidrag till att miljökvalitetsnormen överskrids. Detta bör beaktas vid en bedömning om skäliga förbättringar kan uppnås med ny process- eller reningsteknik, se fråga 3.

9. Avviker de befintliga villkoren tydligt från villkor som idag ställs på ny motsvarande verksamhet?

Denna fråga är ett sätt att ringa in ett eventuellt omprövningsbehov med anledning av att villkoren inte är tillräckliga och tillståndet är äldre än 10 år, se även fråga 10.

Vilka villkor som meddelas för en viss typ av verksamhet har varierat över tid. Alla prövningar är också unika vilket gör att villkoren kan ha utformats beaktat den specifika lokaliseringen eller recipientens känslighet. Utvecklingen generellt har dock gått mot att fler frågor regleras genom villkor. Inte minst är det en skillnad mellan tillstånd enligt miljöskyddslagen och tillstånd enligt miljöbalken. Vad gäller en befintlig verksamhet som är äldre än 10 år finns därför anledning att jämföra tillståndet med nyare tillstånd. Här bör också avsaknad av villkor som normalt brukar ingå i nyare tillstånd ses som en indikation på att villkoren inte är tillräckliga. För att senare landa i bedömningen att tillräckliga villkor saknas behöver det också stå klart att ett nytt villkor kommer att medföra en skillnad som är av betydelse.

Ett "generöst" villkor, jämfört med de begränsningsvärden som förskrivs idag, beträffande utsläpp till luft eller vatten kan ses som en indikator på att villkoret inte är tillräckligt men tillsynsmyndigheten behöver också beakta verksamhetens faktiska utsläpp och om ny teknik kan göra skillnad. Notera även att BAT-slutsatser med utsläppsvärden (BAT-AEL) gäller parallellt.

Det finns inget skäl att ansöka om omprövning om inte slutsatsen kan dras att ett strängare villkor också medför en verklig förbättring.

För att göra denna bedömning behöver tillsynsmyndigheten ta reda på:

- Verksamhetens faktiska utsläpp
- En ungefärlig bild av vad som är möjligt att uppnå genom en annan process eller teknik, vilket kopplar till checklistans fråga 3.

Frågan besvaras med *ja* eller *nej*.

10. Övrigt skäl till att villkoren inte är tillräckliga?

Enligt 24 kap. 5 § 1 får villkor eller annan bestämmelse omprövas om tillståndet är äldre än 10 år. Någon av de övriga omprövningsgrunderna i 24 kap. 5 § miljöbalken behöver inte vara tillämpliga. Observera att för de övriga omprövningsgrunderna så finns inget krav på att tillståndet ska vara äldre än 10 år. Däremot är det mindre troligt att det finns ett behov ur miljösynpunkt att ompröva verksamheter som har nyare tillstånd än 10 år. För tillstånd som är äldre än 10 år bör tillsynsmyndigheten regelbundet, t.ex. vart femte år, bedöma om en ändring eller ett tillägg i villkor kan innebära en väsentlig förbättring ur miljö- eller hälsosynpunkt.

Möjligheten att ompröva tillstånd äldre än tio år fångar in andra skäl för omprövning som inte kommer till uttryck genom de specifika omprövningspunkterna i 24 kap. 5 § miljöbalken, t.ex. klimatpåverkan, klimatanpassningsåtgärder, energi- och resursanvändning, förnyelsebara energikällor och avsaknad av säkerhet. Dessa frågor har ofta koppling till det allmänna villkoret och att de åtaganden som verksamhetsutövaren har gjort. Ifall dessa åtaganden numera inte kan anses vara tillräckligt långtgående kan det föreligga skäl att bedöma att villkoren inte är tillräckliga. Om det finns behov av att ändra på något av de specifika villkoren så anser Naturvårdverket att 10 år ska räknas från det att just det villkoret vann laga kraft. Ålder på villkorsändringen eller ändringstillståndet behöver därför beaktas.

Frågan besvaras med *ja* eller *nej*.

Bedömning och ranking

11. Bedömd angelägenhetsgrad

Denna kolumn är tänkt att fungera som ett sorteringsverktyg efter att frågor 3-10 besvarats. Angelägenhetsgraden kan anges till hög, medel eller låg. Angelägenhetsgraden avspeglar tillsynsmyndigheten första bedömning av behovet av ett nytt eller ändrat villkor. D.v.s. hur stor effekt som kan uppnås i miljön, påverkan på människors hälsa eller minskad risk för att skada eller olägenhet uppstår. Generellt kan antas att verksamheter med en stor omgivningspåverkan ges en hög angelägenhetsgrad då en avsaknad av tillräckliga villkor får större konsekvenser. Allt eftersom tillsynsmyndigheten utreder behovet kan angelägenhetsgraden ändras.

I detta skede av kartläggningen behöver tillsynsmyndigheten inte vara helt klar över om frågan är låst av tillståndets rättskraft. Angelägenhetsgraden uppskattas för alla verksamheter som har ett *Ja* eller *Kanske*. Flera *Ja* eller *Kanske* betyder inte nödvändigtvis att angelägenhetsgraden stiger. Den grundläggande frågan är om ett nytt eller ändrat villkor bedöms medföra stor skillnad i sak.

12. Är frågan låst av tillståndets rättskraft?

Svar på denna fråga avgör om ett tillsynsningripande genom föreläggande är möjligt eller inte. Ett tillståndets rättskraft omfattar de frågor som varit föremål för prövningen vilket framgår av 24 kap. 1 § miljöbalken. När domen eller beslutet om tillstånd fått laga kraft får det rättskraft och gäller mot alla. Verksamhetsutövaren är därmed normalt sett skyddad mot ingripanden från tillsynsmyndigheten med stöd av 2 kap. miljöbalken beträffande de frågor som prövats i domen eller beslutet. Ytterligare krav, i frågor som omfattas av rättskraften, kan därför endast tillföras genom omprövning.

Om ett identifierat behov av nya nödvändiga krav på verksamheten inte är låst av tillståndets rättskraft bör tillsynsmyndigheten i första hand ställa krav genom föreläggande om försiktighetsmått. Behov av mer ingripande eller komplexa försiktighetsmått kan det tala för omprövning även om frågan inte tidigare varit prövad. Utöver nya villkor kan i samband med en omprövning en bestämmelse om tillåten produktionsmängd, eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, ändras.

Gränsdragningen kring vad som har prövats och vad som inte har prövats är ofta komplex. Hur tillståndet har utformats påverkar bedömningen. Tillståndsmeningen och de specifika villkoren har uppenbar rättsverkan. I ett tillstånd finns som regel ett allmänt villkor. Villkoret är vanligen utformat enligt följande: ”Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden uppgett eller åtagit sig i ärendet”. Det allmänna villkoret binder verksamhetsutövaren till vad som uppgivits i ansökan, andra underlag och de åtaganden som gjorts. Det allmänna villkoret anses principiellt sett ha samma rättskraft som de specifika villkoren. Vad som är låst av tillståndets rättskraft genom det allmänna villkoret kan dock vara svårbedömt.

[Tillvägagångssätt för att tolka ett tillståndets rättskraft på Naturvårdsverkets webbplats](#)

Övrigt stöd för tillsynen

Säkerheter:

[Efterbehandling av täkter En förtäkt vägledning, Miljösamverkan Sverige \(pdf\)](#)

[Ekonomiska säkerheter - Handläggarstöd, Miljösamverkan Sverige \(pdf\)](#)

Miljökvalitetsnormer

[Vattenförvaltning, \(SGU - Sveriges geologiska undersökningars webbplats\)](#)

[Miljökvalitetsnormer för vatten vid tillsyn och prövning \(Havs- och vattenmyndighetens webbplats\)](#)